Suomen Sairaanhoitajien lausunto Turvallinen lääkehoito -oppaan päivitysluonnoksesta

Viety lausuntopalveluun 16.11.2026

Ovatko oppaan sisältö, rakenne ja keskeiset linjaukset selkeitä?

Suomen Sairaanhoitajat pitää oppaan sisältöä, rakennetta ja keskeisiä linjauksia pääosin selkeinä. On hyvä, että lääkehoitoa tarkastellaan kokonaisuutena, jossa yhdistyvät johtaminen, riskienhallinta, omavalvonta, lääkehoitoprosessi, osaamisen varmistaminen sekä asiakkaan ja potilaan sekä läheisen osallisuus. Myös toiminnan eri tasojen ja vastuiden kuvaaminen on tarpeen. Oppaan rakenne etenee pääosin johdonmukaisesti kansallisesta ohjauksesta käytännön lääkehoitoprosessiin ja eri toimintaympäristöihin.

Kehittämistarpeina Suomen Sairaanhoitajat nostaa esiin oppaan laajuuden, paikoin esiintyvän toiston, päällekkäisyydet ja jotkut vaikeaselkoiset kohdat. Kappaleiden järjestystä, otsikointia ja sisällysluetteloa tulisi tarkastella siten, että tiedon löytäminen helpottuu. Myös termien käyttöä ja vastuita koskevia ilmaisuja tulisi yhdenmukaistaa. Oppaassa esiintyy tekstiä vielä esim. liite xx/kuvio XXX. Tarkentamisesta esimerkkinä luvussa 2.11.8 teksti: lääkehoitoa koskevan tiedon välittäminen. Mitä se tässä yhteydessä tarkoittaa?

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön koulutukseen ei sisälly lääkehoidon koulutusta, hänen ensisijainen roolinsa lääkehoidossa liittyy oman tehtävänsä mukaiseen havainnointiin, asiakkaan tai potilaan ohjaukseen ja ***lääkehoitoa koskevan tiedon välittämiseen.***

Muissa lausunnoissa korostetaan, että erityisesti lainsäädäntöön perustuvat velvoitteet, viranomaisohjeet ja suositukset tulisi erottaa nykyistä selkeämmin toisistaan. Suomen Sairaanhoitajat näkee, että asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta lääkehoidossa tarpeellisia, ellei jopa välttämättömiä toiminta-ohjeita ovat myös suositukset ja niiden mukaan toimiminen. Tässä yhteydessä olisi hyvä miettiä myös, mitä tapahtuu lääkehoidon turvallisuudelle erilaisissa toimintaympäristöissä, jos vain lainsäädäntöpohjaiset ohjeet otetaan toteutettaviksi. Silti Suomen Sairaanhoitajat kannattaa sitä, että lainsäädäntötaustaiset velvoitteet on kirjattu ja oppaan tekijät arvioisivat sitä, miltä oppaan sisältö näyttäytyy, jos nämä velvoitetasot erotellaan.
Asiakkaan ja potilaan oikeuksien, osallisuuden ja lääkehoitoon osallistumisen tulisi näkyä nykyistä selvemmin käytännön toimintamalleissa. Joissain kohtia sairaanhoitajan tehtäviä kuvailtaessa potilaan/asiakkaan ohjaus puuttuu kokonaan. Oppaan näyttöön perustuvaa sisältöä voitaisiin vahvistaa huomioimalla myös Hotus-hoitosuositukset sekä lääkehoidon toteuttamista, potilasohjausta ja omahoidon tukemista koskevat kansalliset suositukset.

Tukeeko opas lääkehoidon turvallisuuden johtamista ja esihenkilötyötä?

Suomen Sairaanhoitajat katsoo, että opas tukee lääkehoidon turvallisuuden johtamista ja esihenkilötyötä kohtalaisen hyvin. Hyvä, että oppaassa korostetaan johdon, esihenkilöiden,

palvelunjärjestäjien ja palveluntuottajien vastuiden kuvaamista sekä riskienhallinnan, omavalvonnan ja jatkuvan kehittämisen korostamista.

Oppaassa käsitellään kattavasti myös lääkehoidon keskeisiä prosesseja ja eri ammattihenkilöiden tehtäviä. Sairaanhoitajan laajassa peruskoulutuksessa hankkima osaaminen ja ammattioikeudet nähdään tässäkin oppaassa edelleen jatkuvan varmistamisen vaativiksi, kun samaan aikaan lääkehoidon koulutusta omaamattomille vastuutetaan lääkehoidon tehtäviä työnantajan järjestämillä pikakoulutuksilla. Koulutuksen ja osaamisen uudelleenvarmistamisen tulisi perustua tehtävien vaativuuteen ja lääkehoitoon liittyviin riskeihin. Osaamisen ylläpito tulisi olla jatkuvaa ja osa omavalvontaa kaikille lääkehoitoon osallistuville, myös lääkäreille.

Johtamisen näkökulmasta vastuunjakoa tulisi kuitenkin täsmentää organisaatio-, palvelulinja- ja työyksikkötasolla. Oppaassa olisi hyvä kuvata yksiselitteisesti, kuka vastaa lääkehoidon kokonaisuudesta ja osaamisen johtamisesta, riskienhallinnasta ja käytännön toteutuksesta eri tasoilla. Myös palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvonnan sekä viranomaisvalvonnan eroa tulisi selkeyttää.

Tukeeko opas lääkehoitosuunnitelmien laatimista, toimeenpanoa, seurantaa ja päivittämistä?

Suomen Sairaanhoitajat katsoo, että opas tukee pääosin lääkehoitosuunnitelmien laatimista ja niiden käytännön toteuttamista. Oppaan kuvaukset ohjaavat huomioimaan oman toimintayksikön erityispiirteitä ja kuvaamaan lääkehoidon toimintatapoja.

Lääkehoitosuunnitelman valmistelussa (2.6.6.1) tulisi olla mukana ainakin taustalla myös yksikön esihenkilö tai johto, yksikön johto tai esihenkilö vastaa siitä, että yksikölle laaditaan riittävän yksityiskohtainen lääkehoitosuunnitelma ja esihenkilö vastaa lääkehoitosuunnitelman käyttöönotosta ja huolehtii siitä, että henkilöstö tuntee lääkehoitosuunnitelmassa määritellyt toimintatavat ja toimii niiden mukaisesti.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välistä tiedonkulkua ja yhteistyötä tulisi vahvistaa. Tässäkin yhteydessä tulisi huomioida, että sosiaalihuollon puolella tulisi olla myös hoitotyön johtamista, joka johtaisi myös lääkehoidon osaamista ja sen resurssointia.

Lisäksi oppaassa tulisi ottaa huomioon Kanta-lääkityslistan käyttöönoton vaikutukset lääkitystiedon ylläpitämiseen ja tiedonkulkuun. Lääkitystiedon ajantasaisuus ja ylläpidon selkeät toimintamallit ovat keskeisiä lääkitys- ja potilasturvallisuuden kannalta.

Lääkehoitosuunnitelman mallipohja

Suomen Sairaanhoitajien näkemyksen perusteella mallipohja tukee pääosin hyvin lääkehoitosuunnitelman laatimista sekä lääkehoidon periaatteiden, vastuiden, toimintamallien ja riskienhallinnan kuvaamista, mutta kaikkiaan sitä voisi jäsentää tavalla, jossa sen hahmottaminen olisi selkeää. Mallipohjan tulisi olla muokattava ja sitä tulisi olla mahdollisuus soveltaa eri

toimintaympäristöihin. Liian pitkä, raskas tai liian yksityiskohtainen mallipohja voi myös hankala soveltaa erilaisiin toimintaympäristöihin.

Mallipohjalla kuvataan yksikön todellisia toimintatapoja eikä se ole olemassa vain velvollisuuksien täyttämiseksi tai toiminnan lainmukaisuuden tai turvallisuuden osoittamiseksi ulospäin. Vastuiden kuvaus on hyvä ohjeistaa selkeästi, kuten myös ohjeet, miten toimitaan vastuuhenkilön tai tarvittavan osaamisen puuttuessa. Myös suunnitelman hyväksymiseen, toimeenpanoon ja seurantaan liittyviä vastuita ja käytännön edellytyksiä olisi hyvä täsmentää.

Soveltuuko opas erilaisiin toimintaympäristöihin?

Suomen Sairaanhoitajat pitää hyvänä, että oppaassa huomioidaan erilaiset lääkehoidon toimintaympäristöjä. Terveydenhuollon ja sosiaalihuollon toimintaa käsitellään erikseen, vaikka hyvinvointialueilla on tarkoitus integroitua ja integroituminen häivyttää terveydenhuollon ja sosiaalihuollon rajapintaa, organisaatioiden rakennetta ja ammattihenkilöiden rooleja. Oppaassa oletetaan virheellisesti, että sosionomien koulutukseen kuuluu lääkeopintoja. Potilas- ja asiakasturvallisuuden oppaasta saa sen käsityksen esim. monisairaiden ihmisten tarvitsema lääkehoito-osaaminen hoituu sosiaalihuollon ammattihenkilöille ja hoiva-avustajille annettavalla irrallisella lääkehoitokoulutuksella tai jopa työnantajan pikakoulutuksella. Pelkkä irrallinen lääkehoitokoulutus ei näin välttämättä yhdistykään taustatietoon, johon sen pitäisi yhdistyä. Esimerkiksi sairaanhoitajan koulutuksessa saadaan tietoa ihmisen fysiologiasta, anatomiasta, sairauksista ja lääkkeiden biokemiallisista vaikutuksista ihmiseen ja ihmiselimistön biokemiallisista vaikutuksista lääkkeeseen. Lääkehoidon lyhytkoulutukset voivat siten olla asiakas- ja potilasturvallisuusriski. Lääkehoitoon osallistuvan oman vastuun ja rajojen tunteminen sisältää riskin siitä, että henkilö ei tiedä, mitä hän ei tiedä ja mitä hänen pitäisi tietää. Lääkkeiden annosta tulee helposti pelkkä rutiinisuoritus, jossa ei osatakaan huomioida poikkeustilanteita ja monisairaan terveydentilan kokonaisuutta.

Suomen Sairaanhoitajat näkee, että suuntaus, jossa ikäihmisten palveluista on säästetty säästämällä osaamisesta, on väärä. Ympärivuorokautisten asumispalvelujen piiriin tullaan nykyisin aiempaa huonokuntoisempana ja monisairaina. Siksi näissä palveluissa tulisi turvata paremmin sairaanhoidollinen osaaminen lääkehoidon toteuttamisessa.

On myös huomioitava johdon vastuuta käsiteltäessä, että sosiaalihuollon puolella ”johto” ei välttämättä sisällä lainkaan terveydenhuollon koulutuksen saaneita. Samoin näin voi olla myös esihenkilöiden kohdalla. Siksi myös hoitotyön johtaminen tulisi ulottaa sellaisiin palveluihin, joissa tarvitaan hoito- ja hoivatyötä, jotta myös lääkehoidon prosessit, resurssit ja toimintatavat olisivat asianmukaiset.

Oppaan tulisi tarjota kaikille toimintaympäristöille yhteiset ja selkeät turvallisen lääkehoidon periaatteet, mutta samalla mahdollistaa niiden soveltaminen toiminnan luonteen ja riskien mukaisesti. Ohjeistuksen ei tulisi näkyä sote-integroituminen ja eri toimintaympäristöjen tarpeiden huomioiminen. Nykyisellään yritetään saada sosiaalihuollon alaisten toimintojen lääkehoito hoitumaan lääkehoitoon kouluttamattomien pikakoulutuksilla sen sijaan, että integraation myötä näissä palveluissa turvattaisiin lääkehoito-osaaminen riittävästi sairaanhoitajien ja terveydenhoitajien osaamisella.

16.11.2026

Anne Pauna, toiminnanjohtaja, Suomen Sairaanhoitajat ry
Liisa Karhe, erityisasiantuntija, Suomen Sairaanhoitajat ry